

A) The text of the Mishna

- 1) What very basic legal principle seems to be assumed by the concept expressed by the phrase שור של חרש שוטה וקטן?
- 2) What difficulty might one find in the above mentioned legal principle?
- 3) What would seem to be the very specific social/legal situation of the קטן in this Mishna?
- 4) Looking at the first part of the Mishna, before we get to the matter of the אפטרופוס, what formal or structural similarity do you see to the second half of the previous Mishna?
- 5) Can you think of any ways to deal with the paradox of this first part of the Mishna?
- 6) Does it appear that under normal circumstances the חרש שוטה וקטן are under the legal guardianship of an אפטרופוס?
- 7) What is the meaning of the phrase מעידין להן בפני אפטרופוס?
- 8) When the ox of a חרש שוטה וקטן engages in goring a second or third time, what do you think the law is?
- 9) Why do you think that according to Rabbi Meir חזר לתמותו?
- 10) What underlying principle might there be behind the position of Rabbi Meir that might have broad application beyond the matter of חרש שוטה וקטן?
- 11) Might even Rabbi Yossi agree with this underlying principle?
- 12) What verse in the Torah is the last law of the Mishna referring to?
- 13) What might be the explanation or rationale of this last law?

משנה מסכת תרומות פרק א משנה ב

חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר:

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ב עמוד ב

חוץ מחרש שוטה וקטן כו'. קתני חרש דומיא דשוטה וקטן, מה שוטה וקטן - דלאו בני דעה, אף חרש - דלאו בר דעה הוא. וקא משמע לן כדתנן: חרש שדיברו חכמים בכל מקום - שאינו שומע ואינו מדבר. הא מדבר ואינו שומע, שומע ואינו מדבר - חייב. תנינא להא, דתנו רבנן: המדבר ואינו שומע - זהו חרש, שומע ואינו מדבר זהו אלם, זהו זהו הרי הן כפקחין לכל דבריהם. ... והכי קתני: הכל חייבין בראייה ובשמחה, חוץ מחרש... שוטה וקטן... הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה.

תוספתא מסכת בבא קמא (ליברמן) פרק ד הלכה ד

שור חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור ר' עקיבא ור' יעקב אומ' משלם חצי נזק

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף יב עמוד א

משנה. מציאת בנו ובתו הקטנים, מציאת עבדו ושפחתו הכנענים, מציאת אשתו - הרי אלו שלו. מציאת בנו ובתו הגדולים, מציאת עבדו ושפחתו העברים, מציאת אשתו שגירשה אף על פי שלא נתן כתובה - הרי אלו שלהן.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף יב עמוד ב

ופליגא דרבי חייא בר אבא, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: לא גדול - גדול ממש, ולא קטן - קטן ממש. אלא: גדול וסמוך על שלחן אביו - זהו קטן, קטן ואינו סמוך על שלחן אביו - זהו גדול.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נט עמוד א, עמוד ב

מתני'. אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום: ... מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום, ר' יוסי אומר: גזל גמור;

משנה מסכת בבא קמא פרק ח משנה ד

חרש שוטה וקטן פגיעתן רעה החובל בהן חייב והם שחבלו באחרים פטורין

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף לט עמוד א

אמר רבא, הכי קתני: ואם הוחזקו נגחנין, מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס, ומשוין להו מועד, דכי הדר ונגח לשלם מעלייה.

רש"י מסכת בבא קמא דף לט עמוד א

הכי קאמר - שור של חרש שוטה וקטן שנגחו והוחזקו נגחנין מעמידין להם אפוטרופוס ולא לגבות ח"נ אלא לשויה מועד דכי הדר נגח משלם מעלייה.

תוספות מסכת בבא קמא דף לט עמוד א

אין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו - תימה מאי טעם דאין מעמידין ... וי"ל דהטעם הוא כיון דחס רחמנא על התם שלא ישלם נ"ש הלכך לגבי יתמי חשו עלייהו ... אקילו ביה רבנן

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף לט עמוד ב

ומעמידים להן אפוטרופין לתם לגבות מגופו - תנאי היא; דתניא: שור שנתחרשו בעליו, ושנשתטו בעליו, ושהלכו בעליו למדינת הים - יהודה בן נקוסא אמר סומכוס: הרי הוא בתמותו עד שיעידו בו בפני הבעלים, וחכ"א: מעמידין להן אפוטרופין ומעידין בהן בפני אפוטרופין;

בית הבחירה לרבינו המאירי, בבא קמא דף לט עמוד א

מה שבארנו במשנה שאין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו גדולי המחברים חולקים בה וכתבו שאם הזיקו אחר שהועדו בפני אפוטרופסין אם עדיין הוא תם משלם חצי נזק מגופו:

רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ו הלכה ו

שור שהועד ונמכר או ניתן במתנה חזר לתמותו, שהרשות שנשתנית משנה דינו, אבל אם השאילו או מסרו לשומר הרי הוא בחזקתו, וכן שור שהועד בפני אפטרופין ונתפקח החרש ונשתפה השוטה והגדיל הקטן אע"פ שבטל האפטרופוס הרי הן מועדין בחזקתן שהרי ברשות בעליהן הן.

בית הבחירה לרבינו המאירי, בבא קמא דף לט עמוד א

אף הם כתבו בענין רשות משנה שלא נאמר אלא בנמכר או נתן במתנה אבל נתפקח החרש ונשתפה השוטה והגדיל הקטן אף על פי שבטל האפטרופוס הרי הם מועדים בחזקתם שהרי הם ברשות בעלים כדין השאילו או מסרו לשומר ויש אומרים הפך הדברים שלא אמרו רשות משנה אלא אפטרופוס ליתומים והדומים לזה מפני שהם רשאים לומר מעין טעם לאו כל כמינך דמיעדת ליה לתוראי הא נתן ונמכר אין כאן רשות משנה ויש פוסקין לגמרי כר' יוסי שאין רשות משנה כלל:

מקורות נוספים

אנצקלופדיה תלמודית כרך יז ערך חרש
השלמותיו של אלבק